تخته سفید شماره ۳۹

حذف آموزش زبان انگلیسی رفع دغدغه‌های فرهنگی یا تداوم تصمیم‌گیری‌های تک‌بُعدی

احمد بنی‌اسدی
دانشجوی دکترای دانشگاه تربیت مدرس تهران

اعلام موضع اخیر معاونت وزارت آموزش‌وپرورش درباره توقف یا غیرقانونی‌بودن آموزش زبان انگلیسی، در دوره دبستان، واکنش‌های متفاوتی را برانگیخت؛ واکنش‌هایی که گاهی با طنز همراه بود و گاهی با تأیید و بالطبع گاهی با رد مطلق. اما در میان تمامی این موارد، در اینجا تلاش خواهیم کرد با نگاهی بنیادی‌تر به این مقوله، پاره‌ای از خطرات احتمالی حاصل از چنین تصمیماتی و فراتر از آن سردرگمی نظام تربیتی رسمی را بیش‌ازپیش نشان دهیم. از سویی، عده‌ای درباره آموزش زبان انگلیسی به سراغ نگرانی‌های دینی-فرهنگی رفته و معتقدند به دنبال تحقق چنین آموزش‌هایی باید نگران آورده‌های فرهنگی متناسب و حاصل از آن بود. دستاویز اصلی و توجیه‌گر چنین رویکردی، متون تدریسی در مراکز خصوصی است که این روزها دامن کودکان را در پایین‌ترین مقطع یعنی مهدکودک هدف قرار داده است. این گروه با استناد به این مطلب چالش‌هایی را در این مورد قطعی دانسته و غرب‌زدگی و دوری از ارزش‌های ایرانی- اسلامی را از بارزترین مصادیق آن معرفی می‌کنند. گروه دیگری که می‌توان آن را در برابر گروه نخست قرار داد، بیشتر با تکیه بر مواردی همچون بین‌المللی‌بودن زبان انگلیسی، نیاز مبرم به آموزش این زبان و دوری‌جستن از آن به‌مثابه فاصله‌گرفتن از قافله تمدن بشری، سعی دارند نشان دهند که فقدان پرداخت مناسب به این امر چیزی جز صدمه و لطمه نیست و با اتکا به چنین نکاتی بر تدریس هرچه زودتر آن حتی در سنین پیش از دبستان تأکید می‌ورزند. وجود مهدکودک‌های دوزبانه با سابقه طولانی از بارزترین نمونه‌های مثال‌زدنی در نزد این گروه است.

فارغ از این دو نگاه، در حوزه تربیت رسمی- مسئله آموزش زبان غیرفارسی - به همین سادگی هم نیست. آنچه در عرصه عمل رخ می‌دهد، عبارت است از هزینه‌های کلان و گسترده برای آموزش زبان‌های غیرفارسی ازجمله عربی و انگلیسی و دستاوردهای اندک برخلاف چنین هزینه‌کردی! این مسئله هنگامی جدی‌تر قابل طرح است که با وجود زمان‌بندی نسبتا مطلوب برای یادگیری چنین زبان‌هایی، در طرف مقابل روزبه‌روز با حجم گسترده، روزافزون و فراگیر انواع مؤسسات خصوصی آموزش زبان انگلیسی

و اخیرا غیرانگلیسی مواجه هستیم! این گستردگی مداوم در نظام تربیت غیررسمی که در بسیاری از زمینه‌ها - همچون کنکور- می‌تواند توانایی بلعیدن نظام رسمی را به دنبال داشته باشد، بارزترین نشانی است از اینکه با تمام هزینه‌های مادی و غیرمادی، نظام رسمی نتوانسته به‌خوبی پاسخ‌گوی نیازهای کف جامعه باشد یا درصدد رفع این نگرانی‌ها تلاشی درخور از خود بروز دهد؛ فارغ از اینکه سن آموزش این زبان دبستان باشد یا دبیرستان! با توجه به این نکته به نظر می‌رسد متولیان نظام رسمی با نگرشی فرادولتی- جناحی باید پاسخ‌گوی این پرسش کلیدی باشند که میزان حجم تعبیه‌شده مواد درسی چرا نیاز اساسی مخاطبان را برطرف نمی‌کند؟ این مهم بیش از آنکه دربرگیرنده زبان‌های غیرفارسی باشد، به دلایل گوناگون درمورد خود زبان فارسی هم صادق است. در این زمینه به طور مشخص می‌توان پرسید که میزان آگاهی و مهم‌تر از آن توانمندی دانش‌آموخته‌های ما بعد از اتمام دوره متوسطه نسبت به زبان فارسی و به‌کارگیری آن در عرصه زندگی در چه وضعیتی است؟

مطلب دیگر اینکه در حوزه سیاست‌گذاری تربیتی آموزش زبانِ خاص را محتوا می‌دانیم یا قالب؟ به عبارت دیگر هنگامی که حذف چنین آموزشی را در دوره‌های دبستان ابلاغ می‌کنیم، برای خود زبان انگلیسی ذاتی قائل هستیم که باعث نگرانی ما می‌شود یا اینکه محتوا به‌گونه‌ای چیده شده که باورهای مذهبی و فرهنگی ما را دچار سستی خواهد کرد. بدیهی است اگر مورد دوم مدنظر باشد، نظام تربیت رسمی باید پاسخ دهد که چطور اجازه چنین محتوایی را صادر کرده یا وظیفه بخش نظارت دراین‌باره چه بوده است؟ پرواضح است اگر به زبان‌آموزی به‌عنوان قالب و وسیله نگاه شود، آنگاه چنین نگرانی‌ای درباره خود زبان فارسی هم قابل طرح است؛ به‌عنوان مثال نگرانی‌های چندساله اخیر پیرامون محتوای آموزشی کتاب‌های درسی و حذف‌واضافه پاره‌ای از مواد که همواره بین صاحب‌نظران این عرصه مورد چالش قرار گرفته، می‌تواند گواهی بر این مدعا باشد.

افزون بر این، نباید اتخاذ رویکردی‌های این‌چنینی منجر به رشد قارچ‌گونه مؤسسات خصوصی شود. آشکار است که امروزه نه‌فقط در نزد قشر مرفه، بلکه تقریبا برای تمامی اقشار آموختن زبان انگلیسی به‌عنوان یک الزام مطرح شده و هزینه‌های گزافی را بر خانواده‌ها تحمیل می‌کند، فارغ از درستی یا نادرستی این نگرش که در مجالی دیگر باید به آن پرداخت، نظام تربیت با اتخاذ تصمیم‌های ناصحیح نه می‌تواند و نه باید مجال مناسبی برای رشد بی‌حساب‌وکتاب مؤسسات خصوصی فراهم کند؛ امری که درباره کنکور با بی‌درایتی تمام رخ داد و امروز در کنار هزینه‌های تحصیل در نظام رسمی گردش مالی مؤسسات کنکور بی‌محابا رو به فزونی است. بنا براین این تجربه را تجربه‌کردن خطاست! فراتر از این، نگرانی درباره فرهنگ ناصحیحی که می‌تواند در مؤسسات خصوصی از آموزش زبان خارجی حاصل شود که نگرانی بجا و قابل اعتناست، طبعا بیشتر از آموزش این زبان در نظام رسمی خواهد بود. بنابراین شاید به‌جای چنین تصمیم کلان و سلبی بهتر بود توانمندی در عرصه‌های مختلف آموزش زبان ازجمله زبان فارسی مورد بازبینی قرار می‌گرفت. به‌هرروی آنچه از ظاهر این موضع‌گیری برمی‌آید در پس چنین تصمیمی بنیادهای پخته و کافی نهفته نیست. ازهمین‌رو این نگرانی که چنین تصمیم‌هایی به رشد ناهمگون انواع مؤسسات خصوصی کمک شایانی خواهد کرد، چندان دور از واقعیت نخواهد بود. دراین‌باره گفتنی بسیار است، اما انتظار می‌رود متولیان امر در شفاف‌سازی این‌چنین تصمیم‌هایی بیشتر کوشا بوده و با تحلیل‌های عمیق‌تر و چندجانبه با حذف یک نگرانی، زمینه تحقق نگرانی‌های بیشتری را موجب نشوند.

طرحی که آموزش‌وپرورش از آن بی‌خبر است!

دخالت در آموزش‌وپرورش با کدام مجوز

رضا نهضت
کارشناس آموزشی

یکم: سرتیپ پاسدار، غلام‌حسین غیب‌پرور، رئیس سازمان بسیج، سخن از اجرای طرحی از سال آینده داده است که گویا هیچ‌یک از ارکان و نهادهای وزارت آموزش‌وپرورش، از آن آگاهی ندارند. مطابق این طرح، قرار است از هر مسجد، دو یا سه بسیجی به مدرسه بروند تا مسئولان مدرسه را در کارهای تربیتی مدرسه، یاری رسانند. صحبت‌های غیب‌پرور اما با واکنش غیرمستقیم محمد بطحایی روبه‌رو شد. او بدون اشاره به سخنان غیب‌پرور نوشت: «لطفا مردم را بی‌جهت و به هر بهانه‌ای نگران نکنید. اجرای هر برنامه‌ای از سوی هر نهادی در مدرسه باید با اجازه و هماهنگی آموزش‌وپرورش باشد». سخنان بطحایی آشکارا نشان می‌داد که سردار غیب‌پرور، بدون هماهنگی با آموزش‌وپرورش، سخنانش را ایراد کرده است.

معلوم نیست آیا سردار غیب‌پرور دراین‌باره سخنان خود را با کسی در میان گذاشته است یا خیر؟ نحوه بیان سخنان وی به‌گونه‌ای است که این طرح تصویب شده و قرار است از سال آینده اجرائی شود. سؤال اینجاست که سردار غیب‌پرور با چه مجوزی سخن از اجرای این طرح گفته است؟ آیا وی مسئولیتی در وزارت آموزش‌وپرورش دارد؟ شورای عالی آموزش‌وپرورش و بالاتر از آن، شورای عالی انقلاب فرهنگی چه نقشی دارند؟ واکنش محمد بطحایی، بیانگر این نکته است که اصلا چنین طرحی مطرح و نیز تصویب نشده و غلام‌حسین غیب‌پرور، بدون هماهنگی با مسئولان آموزش‌وپرورش، این سخنان را بر زبان آورده است. آیا بی‌اعتنایی به نهادهای قانونی نظام جمهوری اسلامی، بی‌توجهی به قانون اساسی و مصداق تضعیف نظام نیست؟ سخن بر درستی یا نادرستی این طرح نیست؛ سخن این است که یک مسئول بدون هماهنگی و کسب نظر از نهادهای قانونی کشور، برای آنها تعیین‌تکلیف کند. به فرض که طرح سردار غیب‌پرور طرح خوبی هم باشد، باید آن را با نهادهای مربوط مطرح کرد و بعد از تصویب آن سخن به میان آورد. ضروری است هم شورای عالی آموزش‌وپرورش و هم وزارتخانه و نیز دولت به‌طور صریح نسبت به این سخنان موضع بگیرند.

دوم: فرض کنیم که طرح سردار غیب‌پرور طرح خوبی هم باشد و وزارتخانه هم، با اجرای آن مخالفتی نداشته باشد. اولین اشکال این طرح نوع نگاه ساده و خام آن به امر تعلیم و تربیت است. فکر کرده‌اند مشکلات عظیم تعلیم و تربیتی به صرف حضور دو بسیجی خارج از نظام تعلیم و تربیت حلال مشکلات است. حضور این دو بسیجی قرار است چه تغییری در مدارس ایجاد کند؟ مگر بسیج در مدارس نیست و معلمان و دانش‌آموزان در این سازمان عضو نیستند؟ با وجود حضور این همه معلم و دانش‌آموز بسیجی در مدارس، حضور دو بسیجی خارج از مجموعه، چه کمکی می‌تواند به تعلیم و تربیت کند؟ ثانیا این‌گونه ورود نیرو به آموزش‌وپرورش، مخالفت آشکار با سند تحول، که به منزله فلسفه آموزش‌وپرورش کشور است و ساعت‌ها برای تدوین آن وقت و هزینه صرف شده، دارد. چه کسی گفته و کجا اثبات شده است که هرکسی عضو بسیج باشد، صلاحیت تعلیم و تربیت دانش‌آموزان را هم دارد؟ تعلیم و تربیت، امر پیچیده‌ای است که هرکسی نباید به خود اجازه دهد به صرف عضوبودن در یک نهاد، خود را واجد شرایط حضور در آن ببیند. مطابق سند تحول، ورود نیرو در مدارس، تابع قوانین خاصی است. ثالثا، به فرض تصویب حضور این افراد، چه کسی متولی پرداخت حقوق این نیروهای تازه‌وارد می‌شود؟ بیش از صد هزار مدرسه در کشور وجود دارد. با طرح سردار غیب‌پرور، بیش از ۲۰۰ هزار نیرو، بدون گذراندن شرایط لازم، وارد مدارس خواهند شد. آموزش‌وپرورش خودش در پرداخت حقوق همین تعداد نیرو هم دچار مشکل است و همواره بودجه آن کسری دارد. رابعا اینکه، مدارس کشور، در معرض آسیب‌های شدید اجتماعی هستند و با وجود این موضوع، بسیاری از مدارس کشور مشاور ندارند. در کنار این، سال آینده با کمبود شدید معلمان آموزشی مواجه خواهیم بود، با وجود این مشکلات، کدام اولویت ایجاب می‌کند که به اجرای طرح سردار غیب‌پرور بپردازیم؟

سوم: سردار غیب‌پرور جوانی‌اش را صرف دفاع از این نظام و کشور کرده است. از او که دغدغه حفظ نظام و ارزش‌های آن را دارد، انتظار است اولا حرمت نهادهای قانونی کشور را نگه دارد و ثانیا به‌عنوان یک مسئول تأثیرگذار نگاه دقیق‌تری نسبت به تعلیم و تربیت داشته باشد و از هرگونه ساده‌انگاری بپرهیزد.

تاک

هر هفته در این ستون نوشته‌هایی درباره تربیت در اوان کودکی (تاک) منتشر می‌شود. هدف این است که آرام‌آرام در کشور از مرحله ذکر اهمیت توجه به این دوره مهم زندگی عبور کنیم و وارد مرحله اقدام و عمل درست شویم. این اقدام، هم ناظر بر چرخش‌های نگرشی و عملی والدین و مربیان و هم ناظر بر سیاست‌گذاری کشور برای این دوره است.

صفحه‌های دیجیتال و کودکان پیش از دبستان

آمنه ولی‌جانی*

● در دنیای امروزه وقت‌گذراندن با صفحه‌های دیجیتال (تلویزیون، موبایل و تبلت) بخشی از زندگی کودکان است. متخصصان رشد کودک توصیه می‌کنند زمان استفاده کودکان از صفحه‌های دیجیتال باید محدود و در نظارت والدین باشد. محدودکردن زمان استفاده از صفحه‌های دیجیتال به دلیل خطرات و تاثیرات منفی آنهاست. اگر موضوع تماشای تلویزیون یا بازی با تلفن همراه و تبلت به وسیله کودکان ذهن شما را به خود مشغول کرده است، باید این سؤال مهم را از خود بپرسید آیا برنامه، فیلم یا نرم‌افزاری که او استفاده می‌کند مناسب است و در انتخاب برنامه‌ها و فیلم‌ها به چه نکاتی باید توجه کرد. در ذیل به پاسخ این سؤال می‌پردازیم.

■ بازی‌هایی را انتخاب کنید که ذهن کودک را به حل مسئله ترغیب کنند؛ مثلا انتخاب مناسب‌ترین لباس برای شخصیت‌های موجود در بازی در یک روز بارانی که به آموزش تناسب فضا و پوشش می‌پردازد.

■ فیلم‌ها و بازی‌هایی را انتخاب کنید که رشد مهارت‌های ارتباطی و یادگیری زبان‌های دیگر را در کودکان ترغیب کنند.

■ بازی‌ها و برنامه‌هایی مناسب کودکان است که آنها را به خلاقیت تشویق کنند مثلا برنامه‌هایی که از طریق ترغیب کودکان به نقاشی، داستان‌پردازی و انتخاب درباره اینکه می‌خواهند چه شخصیتی باشند، به ایده‌پردازی آنها کمک می‌کند.

■ متناسب‌بودن برنامه و فیلم‌ها با سن کودک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. داستان‌ها و موضوعات برخی از فیلم‌ها پیچیده‌تر از آن هستند که کودکان خردسال قادر به فهم آنها باشند.

■ مراقب تبلیغات باشید! بعضی از برنامه‌ها و فیلم‌ها صرفا جنبه تبلیغاتی دارند و هیچ کمکی به کودکان نمی‌کنند.

■ در انتخاب برنامه‌ها و بازی‌ها به علائق کودکان توجه کنید. مثلا اگر کودکتان بازی با بلوک‌ها را دوست دارد، می‌تواند در دنیای مجازی نیز به ساخت وسایل با بلوک مشغول شود.

■ قبل از اینکه کودکان از برنامه استفاده کنند، تنظیمات فضای خصوصی آن را بررسی و تنظیم کنید.

■ برنامه‌ها و فیلم‌هایی را برای کودکان تهیه کنید که پیام‌های مثبتی درباره خانواده، رابطه و زندگی دارند. از برنامه‌ها و فیلم‌هایی که خشونت و رفتارهای بد را خوب جلوه می‌دهند، اجتناب کنید.

*پژوهشگر مؤسسه مطالعات کودکی مدرس

یادداشت

سهم‌خواهی بی‌ثمر

حیدر بایزیدی
کارشناس‌ارشد علوم تربیتی

● از دیدگاه تعلیم و تربیتی برای تعیین سرانه یا درآمد ملی نیازی به اندازه‌گیری شاخص‌های اقتصادی نداریم، کافی است فعالیت‌های مدارس را درست ارزیابی کنیم. اگر محیط‌های آموزشی غنی باشند، معلمان توانمند و روش‌های آموزشی نوآورانه باشند، باید بدانیم نسلی در حال تربیت هستند که جامعه‌ای توسعه‌یافته را به وجود می‌آورند. به بیانی دیگر نطفه‌های توسعه در مدارس بسته می‌شود. سرمایه‌های ما در چاه‌های نفت یا بانک‌ها نیستند، سرمایه‌های ما دانش‌آموزانی هستند که در مدارس پشت میز و نیمکت‌های آهنین نشسته‌اند. سرمایه‌های ما دانش‌آموزانی هستند که زنده‌زنده در آتش دبستان شین‌آباد می‌سوزند. اگر این نوع برخوردها با سرمایه‌های انسانی را جزء اتفاقات طبیعی بدانیم که می‌تواند در هر کشور و در هر دوره‌ای اتفاق بیفتد، اما اختصاص بودجه سالانه به آموزش‌وپرورش از سوی دولت‌ها و تأیید آن از سوی وکلای ملت، این نکته را یادآور می‌کند که نگاه دولت‌ها در سالیان متمادی به آموزش‌وپرورش تغییر نکرده و وزرا فقط مهره‌های شطرنج جناح‌های سیاسی حاکم بر کشور هستند. در دولت دوم تدبیر و امید، در حالی‌که انتظار پیشنهاد بودجه ۴۵ هزار میلیاردتومانی برای آموزش‌وپرورش می‌رفت، اما اختصاص سهم ۳۶ هزار میلیارد تومان از بودجه سالانه علاوه برآنکه تدبیرِ تدبیرگران برای فرهنگیان را بیش از هر زمانی دیگر به چالش می‌کشاند، نوید بحران‌های جدیدتر در آموزش‌وپرورش می‌دهد؛ بحران‌هایی که می‌تواند ناشی از افزایش هزینه حامل‌های انرژی یا کسری شش‌هزار میلیاردتومانی بودجه در سال گذشته باشد. بحران‌هایی که می‌تواند از ۳۰ درصد مدارس فرسوده کشور یا نبود اعتبارات برای نگهداری مدارس یا کاهش ۱۹درصدی بودجه در بخش نوسازی و تجهیز مدارس نشئت بگیرد. با تصویب این بودجه، عدالت آموزشی قیدشده در سند تحول بنیادین عملا به وادی فراموشی سپرده می‌شود. از نظام رتبه‌بندی که قرار بود به واسطه ارتقای وضعیت معیشت معلمان، جایگاه اجتماعی آنان را به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین گروه‌های مورد اعتماد جامعه منزلت بخشد، شعارهایی باقی می‌ماند که تنها توهین به شعور معلمان محسوب می‌شود. هرچند تمرکززدایی در آموزش‌وپرورش امری اجتناب‌ناپذیر است و وزارت آموزش‌وپرورش در دولت قبل عملا در اجرای این طرح ناتوان ماند، اما تصویب استانی‌شدن بودجه در آموزش‌وپرورش (اختصاص تقریبا ۳۳ هزار میلیارد تومان) به علت درآمدزانبودن آموزش‌وپرورش و در اولویت قرارنگرفتن آن در برنامه‌های استانداران از یک‌سو و منابع و درآمدهای متفاوت در استان‌ها از سوی دیگر، باعث می‌شود هزینه‌هایی به‌مراتب جبران‌ناپذیرتر بر استان‌ها تحمیل شود و شاهد کسری بودجه بیشتر باشیم. به بیان دیگر با استانی‌شدن بودجه، کانون بحران‌ها را به استان‌ها منتقل می‌کنیم با این تفاوت که درجه شدت آنها خیلی بیشتر از وضعیت فعلی خواهد بود. برخورداری از شهروندانی پذیرنده نوآوری و ماهر مستلزم اختصاص سرمایه‌هایی به‌مراتب بیشتر از این اعداد و ارقام است. بدون اختصاص سرانه مورد نیاز مدارس و فقط با اتکا به جیب مردم از مدیران مدارس بخواهیم نسلی متفکر و خلاق تربیت کنند، نوعی آب در هاون‌کوبیدن است که خروجی آن شهروندانی بی‌بهره از مهارت‌های لازم برای زندگی هستند.

جدول ۳۰۲۵ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- ریشه- برج کج ایتالیا- جانوری گوشتخوار شبیه گربه ۲- سراینده مجموعه شعر هوای تازه- خربزه نارس- معروف‌ترین پل خط راه‌آهن شمال کشور ۳- قسمت‌های پایانی- از حبوبات- دایره‌ای‌شکل ۴- باهوش- خباز ۵- کرم کدو- پژمرده‌شدن- خاشاک ۶- ایجاد نقش‌های برجسته تزئینی روی سقف و دیوار- چاره‌ساز ۷- مقدار بسیار کم از چیزی- بخشی از لباس- یاقوت ۸- بله آلمانی- خوشی و خرمی- اندرون- پراکندگی ۹- آلوده به ننگ- درامان‌بودن- پلیس سایبری ۱۰- سماوی- شهری در شهرستان نائین ۱۱- یک‌دهم- از تیم‌های فوتبال باشگاهی انگلیس- چکاندنی در تفنگ ۱۲- همسایه سنگاپور- نقاشی روی شیشه ۱۳- غریبه نیست- همسایه عراق و سوریه- جانوری دوزیست شبیه مارمولک ۱۴- ضرباهنگ- پیکار- دستگاه نمایش فیلم ۱۵- از درجات نیروی دریایی- هیزم- شکم‌بند طبی.

عمودی:

۱- خبر خوش- سود برنده- گندم آسیاب‌شده ۲- کشتی جنگی- دلواپس- اسلحه سامورایی‌ها ۳- عضله- ضمانت کالا ۴ - فیلم اکتای براهنی با بازی ساعد سهیلی و هومن سیدی (در حال اکران)- بندری در فرانسه- شتر بی‌کوهان ۵- حمله و هجوم- از تالیفات حجت‌الاسلام والمسلمین قرائتی ۶- زن نازا- نامی که جغرافی‌دانان یونانی به ایران داده بودند ۷- گوشه‌ها و کرانه‌ها- میکروب کزاز- خاخام ۸- سرانجام و عاقبت - نامی برای شهر قزوین ۹- تک‌نوازی در موسیقی- طردکردن- آتیه ۱۰- لجباز- استان ۱۱- تحریک‌کردن- آیین‌ها ۱۲- نامی پسرانه- به کمر می‌بندند- نام عمومی فرقه‌های شیعه ۱۳- غبار- مجموعه فعالیت‌های مختلف برای رسیدن به نتیجه خاص ۱۴- دقت زیاد در جزئیات امری- کشتی حمل سوخت‌های مایع- قابلمه بزرگ ۱۵- سپاسگزاری- براندازی حکومت از طریق نظامی- برادر حضرت موسی(ع).

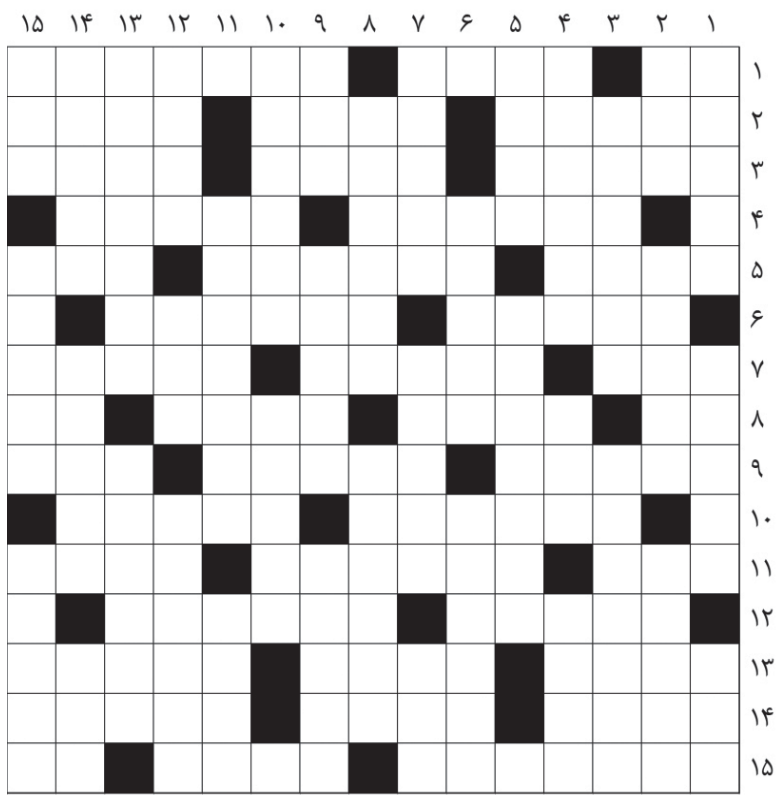

سودوکو سخت ۲۰۲۱

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۸						۱	۲
	۹		۸		۶	۳	۵	
		۴					۸	
۷				۶		۹		
			۴		۲			
		۱		۵				۳
	۷					۲		
	۱	۸	۲		۷		۹	
۵	۲						۷	

حل سودوکو سخت

۷	۴	۵	۲	۶	۳	۱	۸	۹
۶	۸	۱	۴	۷	۹	۵	۲	۳
۲	۹	۳	۸	۱	۵	۷	۴	۶
۹	۶	۷	۱	۳	۸	۴	۵	۲
۳	۱	۲	۶	۵	۴	۸	۹	۷
۸	۵	۴	۷	۹	۲	۶	۳	۱
۱	۲	۹	۵	۴	۶	۳	۷	۸
۵	۷	۸	۳	۲	۱	۹	۶	۴
۴	۳	۶	۹	۸	۷	۲	۱	۵

حل سودوکو ۲۰۲۰

۵	۳	۱	۸	۶	۴	۷	۲	۹
۶	۴	۸	۲	۹	۷	۱	۵	۳
۷	۹	۲	۱	۵	۳	۶	۸	۴
۴	۵	۳	۷	۱	۶	۸	۹	۲
۸	۲	۶	۴	۳	۹	۵	۷	۱
۹	۱	۷	۵	۲	۸	۳	۴	۶
۲	۶	۵	۹	۷	۱	۴	۳	۸
۳	۸	۹	۶	۴	۵	۲	۱	۷
۱	۷	۴	۳	۸	۲	۹	۶	۵

سودوکو ۲۰۲۱

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

۳		۱				۶		۲
			۵		۱	۴		
		۴		۹		۷	۱	
۱			۸	۲				۹
۲	۵		۶		۹		۷	۴
۷				۵	۳			۱
	۱	۸		۷		۳		
		۲	۹		۵			
۴		۵				۹		۶

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.
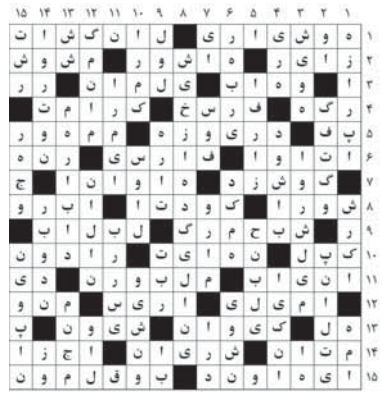
جدول ۳۰۲۴